

Luetaan yhdessä -verkoston Toimintakertomus vuonna 2011

Taustaa

Vuonna 2011 Suomessa oli n. 245 000 henkeä, joiden äidinkieli oli muu kuin suomi tai ruotsi ja näistä ulkomaan kansalaisia n. 200 000. Maahanmuuttajat tulevat Suomeen opiskelemaan, työskentelemään, pakolaisina tai turvapaikanhakijoina, perheen yhdistämisen sekä avioliiton perusteella. Maahanmuuttajista luku- ja kirjoitustaidottomia on Opetushallituksen arvion mukaan noin 1200–1500.

Vuonna 2011 voimaantullut Kotouttamislaki koskee kaikkia sen voimaantulon jälkeen Suomeen muuttavia ja sen tavoitteena on tukea tulijoiden aktiivista osallistumista, koulutusta ja työntekoa. Kotoutumisen keskeinen edellytys on suomen tai ruotsin kielen osaaminen sekä luku- ja kirjoitustaito. Osallisena Suomessa -hanke toimii perustana kotoutumiskoulutuksen kehittämiseksi ja tarvittaville lainsäädäntömuutoksille. Luetaan yhdessä -verkosto on ollut aktiivisesti mukana hankkeen eri vaiheissa.

Toiminnan kuvaus ja tavoitteet

Luetaan yhdessä on valtakunnallinen verkosto, joka tukee maahan muuttaneiden naisten kotoutumista. Suomalaisnaisten verkosto tarjoaa vapaaehtoistyönä suomen ja ruotsin kielen opetusta maahanmuuttajanaيسille. Ensisijainen kohderyhmä ovat eri syistä koulutuksen ja kotouttamistoimien ulkopuolelle jääneet lukutaidottomat tai suomen kieltä taitamattomat naiset. Opetus tähtää arjessa tarvittavan kielitaidon parantamiseen, naisten yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemuksen lisäämiseen sekä verkostoitumiseen paitsi suomalaisten myös muiden maahan muuttaneiden naisten kanssa. Verkosto laajentaa toimintaansa valtakunnallisten tarpeiden mukaisesti. Toiminnallamme vastaamme aktiivisesti maahan muuttaneiden naisten erilaisiin kielellisiin tarpeisiin.

Verkoston valtakunnallista toimintaa ohjaa ohjausryhmä. Hallinnollinen vetovastuu on Suomen Akateemisten Naisten Liitolla. Ohjausryhmässä on lisäksi Zonta International Piiri 20:n ja Suomen UN Womenin edustajat. Toiminnan rahoittaa vuosina 2011–2012 Suomen Kulttuurirahasto.

Luetaan yhdessä -ryhmien kielenopetus tapahtuu kerran viikossa, kahden tunnin ajan kokoontuvissa opetusryhmissä. Opetus on opiskelijoille ilmaista: opettajat työskentelevät vapaaehtoisesti. Verkoston rahoituksella tuetaan opiskelijoiden oppikirjahankintoja. Verkostolla ei ole yhteistä tarkkaa opetussuunnitelmaa, mutta yleensä ryhmät laativat lukukausittain suunnitelman, jonka mukaan opetus etenee. Monien opiskelijoiden kielen opiskelun tekee mahdolliseksi se, että lapset voivat tulla mukaan oppitunneille.

Opettajat ja opiskelijat

Luetaan yhdessä -verkoston opettajat ovat vapaaehtoisia naisia kaikilta työelämän eri aloilta. Opettajuus ei edellytä opettajan koulutusta tai kuulumista naisjärjestöön. Monet vapaaehtoisista ovat kuitenkin eläkkeellä olevia opettajia.

Opiskelijoita on verkostossa kaikista maanosista, eniten opiskelijoita on Afrikan maista, Aasiasta, Lähi-Idästä sekä Itäisen Euroopan maista. Myös opiskelijoiden ikäjakauma on suuri: 65% opiskelijoista on alle 40-vuotiaita ja 35% yli 40-vuotiaita. Opiskelijoista vain 9% on työssäkäyviä, loput työttömiä, kotiäitejä tai eläkeläisiä. Suuri osa opiskelijoista tulee ryhmään lähinaapurustosta, kauempaa vain jos paikkaan on hyvät kulkuyhteydet.

Opiskelijoiden koulutuserot ovat erittäin suuri, ja ryhmät tasoltaan hyvin heterogeenisiä. 11% verkoston opiskelijoista on täysin luku- ja kirjoitustaidottomia. 65% opiskelijoista oli 2011 ryhmään tullessaan suomenkielentaidottomia. Korkeakoulutettuja verkoston opiskelijoista on 23%.

Opettajien saama koulutus

Luetaan yhdessä -verkosto järjestää vapaaehtoisten opettajien perehdyttämiseksi sekä valtakunnallisia seminaareja että alueellisia pienryhmäseminaareja. Syksyllä 2011 verkosto järjesti valtakunnallisen opettajaseminaarin Hyvinkäällä. 150 osallistuneelle opettajalle maksettiin matkat sekä lounas- että aamu- ja iltapäiväkahvitarjoilun. Seminaari aiheina olivat mm. ihmiskauppa, uusi kotoutumislaki, uskontojen välinen vuorovaikutus sekä suomenkielen opettaminen.

Auroras

Luetaan yhdessä -verkoston opettajat ovat huomanneet, että korkeakoulutetut maahan muuttaneet naiset eivät saa Luetaan yhdessä -verkoston perinteisessä opetustoiminnassa riittävästi tukea kotoutumiselleen. Havainnon pohjalta syntyi keväällä 2011 ajatus Auroras-toiminnasta, korkeakoulutettujen suomalaisten ja maahan muuttaneiden naisten monikulttuurisesta yhteisöstä. Hankkeelle haettiin Opetushallituksesta pienimuotoista erillistukea, jonka pohjalta toimintaa lähdettiin suunnittelemaan syksyllä 2011. Auroras-toimintaa pilotoidaan Helsingissä vuonna 2012, jonka aikana hankkeelle pyritään saamaan lisärahoitusta.

Auroras -tapaamisissa vuorovaikutus on kahdensuuntaista: Koulutetut maahanmuuttajanaiset saavat syventävää tietoa suomalaisesta työelämästä, parantavat kielitaitoaan ja mahdollisuuksiaan työllistyä koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Vastaavasti suomalaisilla on tilaisuus tutustua monikulttuurisessa ympäristössä mielenkiintoisiin naisiin ja tukea heitä omien verkostojensa avulla kotoutumisessa.

Viestintä ja verkoston näkyvyys

Verkosto kehitti viestintäänsä monin tavoin vuoden 2011 aikana. Vuoden alussa uudistettiin verkoston internetsivut ja verkostolle luotiin Facebook-sivut. Erilaisiin vapaaehtoisille järjestettäviin tapahtumiin osallistumalla tehtiin toimintaa tunnetuksi.

Vuosi 2011 oli myös Euroopan Unionin vapaaehtoistyön tema vuosi, ja Luetaan yhdessä -verkosto osallistui teemavuoden toimintaan monin tavoin. Verkosto oli mm. mukana Tuntili.fi-palvelussa, johon yksityiset henkilöt pystyivät luovuttamaan vapaaehtoistyöntunteja eri järjestöille.

Vapaaehtoistyövuo­den kruunasi Luetaan yhdessä -verkoston saama Demokratiapalkinto. Viisi vapaaehtoistoimijaa sai ensimmäisen kerran myön­netyt oikeusministeriön demokratiapalkinnot. Palkinnon tarkoitus on tehdä tunnetuksi suomalaista demokratiaa ja kansalaisyhteiskuntaa.

Palkinnon valitsijaraadissa oli viisi jäsentä, joista Marttaliiton toiminnanjohtaja Marianne Heikkilä valitsi Luetaan yhdessä -verkoston. Valintaperusteeksi hän kertoo: "Monikulttuurista ja valtakunnallista toimintaa, joka vahvistaa yhteisöllisyyttä, tukee vihapuheiden ja -käytöksen aikana suomalaisten ja maahanmuuttajien ennakkoluulotonta kohtaamista ja omaa vahvan eettisen sekä demokraattisen osallistumisen mahdollisuuden yhteiskuntaan naisten omaa osaamista vahvistamalla". Tasavallan presidentti Tarja Halonen luovutti palkinnon 8. joulukuuta Vapaaehtoistoiminnan juhlaseminaarissa Helsingissä.

Palkinto oli omiaan lisäämään Luetaan yhdessä -verkoston tunnettuutta ja näkyvyyttä vuonna 2011, mutta verkosto oli monessa mediassa esillä jo ennen palkintoa. Vuoden 2011 aikana verkosto oli esillä mm. Helsingin Sanomissa, Anna-lehdessä, A-studiossa, YLE:n Aamutv:ssä, Me Naiset -lehdessä sekä lukuisissa paikallislehdissä ja nettijulkaisuissa.

Vuoden aikana verkoston ohjausryhmä esitteli verkoston toimintaa yhteiskunnan eri vaikuttajille, mm. ministeri Lauri Ihalaiselle.

Yhteistyökumppanit

Luetaan yhdessä -verkoston toteutus eri paikkakunnilla on ratkaisevasti riippuvainen paikallisista yhteiskuntasuhteista ja yhteistyökumppaneista. Niiden kautta saadaan maksutta ryhmille toimitiloja ja muuta toimintaa tukevaa apua. Yhteistyökumppaneilta ryhmät saavat usein tukea myös viestintään. Ryhmien yhteistyökumppaneina ovat usein kunnat mm. kirjaston tai asukastalojen kautta sekä järjestöt, kuten Suomen Punainen Risti, Mannerheimin Lastensuojelu Liitto tai Setlementti. Yhteistyökumppaneita ovat usein myös kansalaisopistot ja seurakuntakeskukset. Myös muiden naisjärjestöjen kanssa kuten Nicehearts-yhdistyksen, maahanmuuttajien oman Daisy Ladies tai MonikaNaiset -yhdistysten kanssa tehdään yhteistyötä. Verkosto tarjoaa opiskelijoille jonkin verran myös kotiopetusta.

Osallisena Suomessa -hankkeen kautta Luetaan yhdessä -verkosto on ollut yhteistyössä Espoon ja Vantaan kaupunkien kanssa. Molemmat kunnat ovat myös pienimuotoisesti rahoittaneet hankkeissaan verkoston toimintaa.

Toiminnan laajuus vuonna 2011

Luetaan yhdessä -verkoston toiminta laajeni vuoden 2011 aikana huomattavasti (taulukko 1).

Taulukko 1. Toiminnan volyymin kehitys vuoden 2011 aikana

	kevätlukukausi 2011	syyslukukausi 2011
osallistuvat paikkakunnat	18	22
opetusryhmät	47	63
ryhmien kokoontumiset	692	926
opiskelijat	728	912
opettajat	246	310
opetustunnit (45 min)	1384	1852

Luetaan yhdessä -verkosto toimi vuoden 2011 alussa 18 paikkakunnalla, jotka olivat Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Jyväskylä, Järvenpää, Kajaani, Kerava, Kotka, Mikkeli, Oulu, Pietarsaari, Riihimäki, Salo, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa. Vuoden aikana toiminta laajeni lisäksi neljään kuntaan, jotka olivat Hämeenlinna, Kuopio, Lahti, ja Närpiö. Raaseporissa oltiin aloittamassa toimintaa 2011 vuoden lopussa.

Vuoden 2011 alussa verkostolla oli 47, vuoden lopussa 63 ryhmää. Uusia ryhmiä syntyi Helsinkiin kolme (Kallio, Kamppi ja Vuosaari), Hämeenlinnaan kaksi, Kotkaan kaksi, Kuopioon kaksi, yksi Lahteen, samoin Närpiöön, Ouluun ja Tampereelle sekä viisi Turkuun. Vuoden lopulla isoimmat Luetaan yhdessä -kunnat olivat Helsinki (7), Tampere (6), Turku (8), Vaasa (6) ja Vantaa (8)ⁱ. Vuoden 2011 toiminta oli tauolla Hämeenkyrössä, Nokialla sekä Helsingin Itäkeskuksessa (nämä ryhmät eivät sisälly yllä oleviin lukuihin).

Kevätkaudella 2011 verkostossa toimi 246 vapaaehtoista opettajaa, vuoden lopulla vapaaehtoisia oli 310. Kevätkaudella verkoston kirjoilla oli 728 opiskelijaa, vuoden lopussa puolestaan 912 maahan muuttanutta naisopiskelijaa.

Kevätkaudella 2011 ryhmät kokoontuivat yhteensä 692 kertaa ympäri Suomen. Kun opetus kestää keskimäärin 2 tuntia (joillakin ryhmillä kesto on 2 x 45 minuttia, joillakin jopa 2,5 tuntia kerrallaan), annettiin verkostossa suomenkielen opetusta keväällä yhteensä 1 384 tuntia (à 45 min.). Syyslukukaudella 2011 tuntimäärä oli 1 852 opetustuntia. Yhteensä vuonna 2011 Luetaan yhdessä -verkostossa tarjottiin opetusta maahanmuuttajille 3 236 tuntia.

Suomessa työvoimapolitiittinen rinnasteinen koulutus järjestetään maahanmuuttajille, joiden kotoutumissuunnitelma on voimassa, mutta jotka eivät ole työvoimapolitiittisessa koulutuksessa. Viikon kokopäiväkoulutukseksi katsottu tuntimäärä on 20 tuntia, joka vastaa yhtä opintoviikkoa. Luetaan yhdessä -verkoston opetus vastannee rinnasteista koulutusta huomioiden opiskelijoiden tausta. Verkostossa annetut opetustunnit vastaavat 162 opintoviikkoa ns. rinnasteisessa koulutuksessa.

Tässä laskelmassa on kuitenkin huomioitu vain ryhmien tarjoama opetusmäärä. Kun otetaan huomioon, että yhdessä ryhmässä on keskimäärin kuusi opettajaa, on opiskelijoiden sama opetus opettajaresursseina laskettuna huomattavasti suurempaa. Myös Luetaan yhdessä -verkoston hallintoon käytetään vuosittain suuri määrä vapaaehtoistunteja.

Toiminnan tuloksia

Koska verkoston toiminnassa on kyse vapaaehtoistoiminnasta, ovat oppimistavoitteet verkostossamme väljät. Muodollisia oppimistuloksia ei määritellä, eikä opiskelijoille järjestetä kokeita. Opettajat arvioivat itse opiskelijoidensa edistymistä sekä omilla kriteereillään että käyttäen verkoston kotisivuilla saatavissa olevia arviointilomakkeita. Osa opiskelijoista käy myös muilla kursseilla tai kielitunneilla, mistä syystä eri tahojen osuutta kielitaidon kehittymiseen on vaikea arvioida. Verkoston päämäärä on, että opiskelija saa verkoston tukemana opiskelu- tai työpaikan tai pääsee jollekin viranomaisen järjestämälle suomen kielen kurssille, johon opiskelijan aikaisemmin ei olisi ollut mahdollista osallistua tai toiminta edistää muulla tavoin henkilön kotoutumista. Lukuvuoden 2011 aikana 143 opiskelijaamme ympäri Suomen siirtyi eteenpäin ryhmistämme muihin opintoihin tai työhön.

Opettajat arvioivat myös opiskelijoiden osallistumisen lisääntymistä. Lukukausittain opettajat raportoivat ohjausryhmälle, onko joku opiskelijoista osoittanut kuluvan lukukauden aikana lisääntyneitä osallisuutta tai verkostoitumista uusiin ihmisiin (suomalaisiin tai maahan muuttaneisiin). Raporttien pohjalta voidaan todeta, että pelkästään syyslukukaudella 2011, opettajien mukaan verkostomme opiskelijoista 239 henkilöä on edistynyt kotoutumisessaan yllä mainitusti.

Opetusryhmiä pyydettiin arvioimaan ryhmänsä opiskelijoiden oppimistuloksia alla olevalla asteikolla kevätlukukauden 2011 päätyttyä. Osa ryhmistä katsoi arvioinnin liian hankalaksi tai esitti kuvailevia tietoja antamatta tarkkoja lukumääriä. Kaikkiaan 27 ryhmän arviointi on tehty esitetyllä tavalla. Arvioinnit koskivat 437 opiskelijaa, eli 60%:a kevään opiskelijoista.

<u>Kuinka moni opiskelija on</u>	<u>lkm</u>	<u>%</u>
edistynyt huomattavasti	153	35
edistynyt jonkin verran	250	57
ei ole edistynyt juuri lainkaan	34	8
Yhteensä:	437	100

Opettajien havaitsemat haasteet toiminnassa ja yhteiskunnassa

Opettajilta kerättävissä raporteissa opettajat erittelivät myös haasteita sekä omassa toiminnassamme että yhteiskunnassa yleisesti. Opettajat myös kirjoittivat siitä, mikä heidän mielestään Luetaan yhdessä -verkoston vapaaehtoistyössä on tärkeintä.

Verkoston omassa toiminnassa kolme suurinta haastetta olivat opiskelijoiden sitouttaminen, ryhmien heterogeenisyys ja lasten mukanaolon haasteet. Toisaalta kaksi viimeistä haastetta koettiin myös ilona ja piristeenä. Sitoutumisen vaikeus koettiin ainoaksi vaikeaksi haasteeksi. Opettajat pohtivat muun muassa, miten saada opiskelijat paikalle ajoissa ja joka kerta, sekä miten saada opiskelijat ja heidän perheensä ymmärtämään suomenkielen osaamisen ja luku- ja kirjoitustaidon tärkeys. Maahanmuuttajien arjessa opettajat näkivät kahdentasoisia yhteiskunnallisia haasteita, niin opiskelijoiden omista lähtökohdista nousevat kuin suomalaisen yhteiskunnan tuottamat vaikeudet. Suurimmat ongelmat ovat opettajien

näkemyksen mukaan naisten heikko asema tietyissä kulttuureissa sekä moniavioisuus, pakkoavioliitot ja perhesuunnittelun kieltäminen.

Suomalaisen yhteiskunnan ongelmiksi sitä vastoin opettajat katsoivat byrokratian ja asenteet. Opettajat huomaavat usein, kuinka maahanmuuttaja joutuu kohtaamaan paljon toimijoita, joilla ei ole keskinäistä yhteistyötä. Kokonaiskäsitys yksilöstä jää tässä toimijoiden viidakossa puuttumaan. Suuri ongelma on myös monen maahanmuuttajan jääminen kotouttamistoimien ulkopuolelle. Opettajamme ovat huomanneet opiskelijoiden turhautuvan mm. työvoimapolitiittisten koulutuspaikkojen vähyyteen. Monella olisi korkea motivaatio opiskella suomen kieltä, mutta toistuvista yrityksistä huolimatta he jäävät järjestettävien kurssien ulkopuolelle.

Yhteiskunnassamme vallitseva asenneongelmaisuus puolestaan näkyy siten, että opettajamme ovat useille opiskelijoille ainoat suomalaiset kontaktit. Työpaikkaa maahanmuuttajan on erittäin vaikea saada ja toisaalta työpaikan saaneilla opiskelijoilla on vaikeuksia työoloissa. Opettajia huolestutti myös kaiken koulutuksen ulkopuolelle jäävien maahanmuuttajien runsas määrä.

Verkoston tavoitteiden saavuttaminen

Uuden rahoituskauden alkaessa tammikuussa 2011 Luetaan yhdessä -verkoston ohjausryhmä teki kaksivuotistavoitteet Luetaan yhdessä -verkostolle rahoituskaudeksi 2011-2012.

Tavoitteeksi asetettiin seuraavasti:

- 10 uutta opetusryhmää yleistavoitteiden mukaisestiⁱⁱ
- 50 uutta opettajaa sekä 60-80 uutta opiskelijaa
- 3 kansainvälistä klubia (nyk. Auroras)
- lisää ruotsinkielisiä ryhmiä
- työperäistä maahanmuuttoa ja opiskelua tukevia iltaryhmiä.

Ensimmäisen rahoitusvuoden aikana Luetaan yhdessä verkostossa on tavoitteita saavutettu hyvin. Ryhmien määrä kasvoi vuoden aikana 16 uudella opetusryhmällä. Mikäli laskuista jätetään pois ryhmät, joissa Luetaan yhdessä -opettajia toimii jonkin toisen tahon opetuksessa apuopettajina, uusia ryhmiä syntyi 12, ja ryhmien määrä kasvoi 25 %. Uusia opettajia tuli puolestaan toimintaan 64, näin ollen opettajien määrä kasvoi 20 %, kun taas opiskelijamäärä lisääntyi 184 opiskelijaa, joten kasvu oli 25 %.

Ruotsinkielisiä ryhmiä saatiin ensimmäisen vuoden aikana yksi lisää Närpiöön, kun taas opiskelijoita ja työssäkäyviä maahanmuuttajia palvelevia iltaryhmiä perustettiin Helsingin Kamppiin sekä yksi Kuopioon, Hyvinkäälle ja Turkuun. Auroras-toimintaa suunniteltiin syksyllä ja toiminta voitiin käynnistää vuoden 2012 alussa.

Yhteenvetona voi sanoa, että verkoston lyhyenajan tavoitteet ovat täyttymässä ja joiltakin osin jo täyttyneet. Pidemmän ajan haasteita verkostolla on mm. Auroras-toiminnan vakiinnuttaminen, viestinnän kehittäminen sekä rahoituksen turvaaminen tuleviksi vuosiksi.

ⁱ Ryhmien tarkemmat tiedot löydät osoitteesta: http://www.luetaanyhdessa.fi/opetusryhmat_taulukko_.html

ⁱⁱ Yleistavoitteet: Verkosto laajentaa toimintaansa edelleen valtakunnallisten tarpeiden mukaisesti. Haluamme laajentaa toimintaamme maahanmuuttollisesti keskeisille paikkakunnille, joilta vielä puuttuu Luetaan yhdessä -ryhmiä. Kunnissa, joissa on paljon maahanmuuttajia, laajennamme toimintaa useampiin ryhmiin. Toiminnallamme vastaamme aktiivisesti maahan muuttaneiden naisten erilaisiin kielellisiin tarpeisiin.